

Transformátor

Transformátor je **netočivý elektrický stroj**. Slúži na premenu elektrického napätia , na zmenu prúdu alebo výkonu a pracuje na princípe elektromagnetickej indukcie. Klasický transformátor sa skladá z dvoch cievok, ktoré sú uložené tak, aby ich vzájomná poloha predstavovala čo najväčšiu magnetickú väzbu.

Princíp transformátora:

Spočíva v tom, že na primárnu cievku privedieme striedavé napätie, ktorého okamžitú hodnotu môžeme označiť ako u_1 . Tým začne vstupným vinutím prechádzať prúd i_1 . Tento pretekajúci prúd vytvorí magnetický tok Φ_1 a na základe indukčného zákona vznikne na sekundárnom vinutí napätie u_2 . Ak na sekundárnu cievku privedieme určitú záťaž, začne touto sekundárnou stranou prechádzať prúd, ktorý má hodnotu i_2 .

Popis účinnosti transformátora:

Účinnosť transformátora môže byť definovaná ako podiel výkonu P_1 a príkonu P_2 .

$$\text{Eta} = P_1 / P_2 [\%]$$

Rovnica prevodu transformátora:

Táto rovnica definuje prevod transformátora, ktorý je určený ako podiel napätia U_1 k napätiu U_2 , napätia U_{i1} k U_{i2} alebo počtu závitov N_1 k počtu závitov N_2 .

Výsledkom je bezrozmerné číslo, ktoré výrobca neudáva.

Transformátorové plechy:

Tieto plechy majú hrúbku 0,5 mm alebo 0,35 mm (bežne používané transformátory nízkych napätí). Jednotlivé časti sa na seba vrstvia a spájajú sa, až vznikne celkové jadro na upevnenie kostry. Najpoužívanjšie sú plechy E, I, M, C a ich kombinácie.

Výkonové transformátory:

Transformátory sú z hľadiska prevádzkovej spoľahlivosti jednou z najdôležitejších častí elektrickej siete. Keďže dodávanie elektrickej energie až k spotrebiteľovi je prvoradé, dôležitá je revízná činnosť a včasné predchádzanie závadám transformátora. Opravy transformátorov sú časovo určené prirodzeným procesom ich starnutia a opotrebovávania.

Interval kontroly ovplyvňuje množstvo parametrov:

- Vplyv teploty (prekročenie povolenej tepelnej izolácie o 25 °C má za následok až desať násobné skrátenie doby života transformátora)
- Obsah kyslíka v oleji, obsah vody v papierovej izolácii (pri obsahu nad 3% sa pevnosť papierovej izolácie znižuje až 100x rýchlejšie ako v suchom stave)
- Usadeniny a kaly, masťné kyseliny (vznikajú oxidáciou uhlíkovodíkov)

Schéma zapojenia vinutí:

V tejto schéme sú uvedené zapojenia vinutí v trojfázových transformátoroch. Označenia U, V a W označujú jednotlivé fázové vodiče na strane vyššieho napätia a písmená u, v a w stranu nižšieho napätia.

Alternatívy k tomu označeniu môžu byť aj zapojenia:

- Zapojenie do hviezdy
- Zapojenie do trojuholníka a zapojenie
- Lomená hviezda.